

DÓCZY LAJOS

Dóczy Lajos, eredeti nevén Ludwig Dux, 1845. november 30-án született Sopronban. Apja Dux Mór soproni zsidó bőrkereskedő volt, aki jobban szeretett olvasni, mint bőrt adni-venni. Üzlete tönkrement, alkalmazottként, szerényen élt, gyönyörűségei maradtak a regények és a költemények, s az volt a legfőbb vágya, hogy gyermekei művelt emberekké váljanak. Lajos úgy nőtt fel, hogy tökéletesen tudott magyarul és németül, a kanizsai zsidó elemi iskolában német volt a tanítási nyelv. Amikor 1857-ben az evangélikus líceumba került magyarul oktatták, ezért már kamaszként egyforma biztonsággal írt verset mindkét nyelven.

Bécsben jogot tanult, újságíróként is dolgozott, izgatottan figyelte a politika változásait. A tekintélyes Neue Freie Presse című bécsi napilap szívesen fogadta munkatársául a választékos stílusú és igen művelt fiatalembert. Diákkora óta meg volt győződve, hogy a magyar nemzet fejlődése, polgárosodása érdekében az egyetlen helyes út Deák Ferencé. A liberális szellemű lapban népszerűsítette Deák Ferenc eszméit és Deák személyét. Közben érdekes tudósításokat küldött a pesti magyar lapoknak, feltűnést keltett stílusával, cikkeinek érdekességével. Ezek az újságcikkek felkeltették a kiegyezés vezérkarának figyelmét is. Deák, Andrassy Gyula és Horváth Boldizsár érdeklődéssel fordultak Dóczy felé. Deák magához kérte, megkedvelte a jó modorú, lelkes és okos fiatalembert. Bemutatta Andrassinak és Horváth Boldizsárnak. Andrassy felajánlotta számára a titkári állást, huszonkét évesen, még be sem fejezte egyetemi tanulmányait, a miniszterelnök hivatalos titkára lett. Kétszer is nősült, a második házasság kedvéért kikeresztelkedett. Andrassy később a monarchia külügyminisztereként, az európai diplomácia egyik főszereplője lett. Magával vitte Dóczyt Bécsbe, aki előbb miniszteri osztályfőnökként, majd az

Osztrák-Magyar Monarchia sajtófőnökeként dolgozott mellette. 1900-ban bárói címet kapott a királytól.

Dóczy magyarul és németül is írt színdarabokat. Első sikere 1865-ben a Csók, mellyel elnyerte a Teleki-pályadíjat, a darabot a Nemzeti Színház is játszotta. Lefordította németre, és a Burgtheater is műsorára tűzte. A későbbiekben követték egymást drámái magyar és német változatban, az Utolsó szerelem és a Széchy Mária témáját a magyar történelemből merítette, a Vegyes párok és a Vera grófnő aktuális társadalmi problémákkal, a keresztény-zsidó együttéléssel és a válás kérdésével foglalkozott. Ezenkívül librettókat is írt: Arany verséből Johann Straussnak, a Ritter Pasman-t (Pázmány lovag), Goldmark Károlynak egy francia darabból a Merlin-t. Több mint harminc évvel az első után, 1897-ben újra elnyerte a Teleki-díjat Ellinór című romantikus vígjátékával. Műfordításai nagyon jelentősek. Németről magyarra és magyarról németre egyaránt fordított. Goethe Faust-ját 1873-ban adta ki először, de életében még többször átdolgozta. Ezen kívül átültette Goethe leghíresebb verseit, köztük a Vadrózsá-t, a Májusi dal-t, a Vándor esti dalá-t vagy A cserfa-király-t (Erlkönig). Lefordította Schiller drámatrilógiáját, a Wallenstein-t is. A kéziratot egy közös abbáziai nyaralás után elküldte emlékül Görgey Artúrnak. Schillertől is fordított verseket, például a Polykrates gyűrűjé-t, A kesztyű-t, Az örömhöz-t és a Hellas istenei-t. Németre fordította Petőfi és Arany költeményeit. Első próbálkozásai az 1870-es években jelentek meg a bécsi Die Dioscuren című folyóiratban. Arany Lászlóné tiszteletére 1903-ban kötetbe gyűjtötte Arany-fordításait. Közben írta A csóknál is jelentéktelenebb színjátékait, de a közönség szerette ezeket az elegánsan szórakoztató, nagyon irodalmi hangú színházi órákat. Komoly témáit esszéekben írta meg, jó értekező stílusa volt. A naturalizmusról írt tanulmánya sok mindenben ma is érvényes; talán legértékesebb műve: esszéirodalmunk klasszikus darabja. Hasonlóképpen kiemelkedő Andrassy Gyuláról írt jellemrajza, amelyben pártfogójának állított emléket. Mai is forrásként szolgál a történészek számára, hiszen talán Dóczy ismerte legközelebről őt. Nyugdíjazása után visszatért Budapestre, fordított, magyarokat németre, németeket magyarra, tekintélyét, befolyását a magyar irodalom népszerűsítésére használta fel. Pártfogásába vette az új, a fiatal költőket, írókat. Ady reménytelenül ártatlan, hófehér írónak nevezte, s egy ízben gúnyosan írta, hogy magára mért penitenciául elolvasott még egy Dóczy-drámát. Irodalmunkban nem volt nagy, jelentékeny író, mégis két nemzedék kedvence volt, karrierje a történelmi korszakra jellemző.

Sopronba Dóczy szíve mindig visszavágyott. 1915-ben írta Östör Józsefnek, a soproni Irodalmi és Művészeti Kör elnökének: „Nekem kedves minden, ami onnan jön Önöktől, mert legédesebb gyermekkori emlékeim fűznek Sopronhoz”. Színjátékait a városi színházban is

játszották, 1897-ben a soproni Széchenyi szobor leleplezése alkalmával ódát írt, el is szavalták az ünnepségen. Még életében Ligeti Miklós mintázta gipsz-mellszobra a városi múzeumba került, 1927-ben pedig egyik utcáját róla nevezte el a város. Dóczy Lajos 1919-ben augusztus 28-án hunyt el Budapesten.

Irodalom:

Boronkai Szabolcs: Sopron 19. századi német nyelvű irodalmi életéből 6. Dóczy Lajos (1845-1919) In: Soproni szemle, 52. évf. 1. sz. (1998). p. 44-49.

Boronkai Szabolcs: Német-magyar kétnyelvűség: Ludwig Dux – báró Dóczy Lajos (1845-1919) In: Irodalomtörténeti Közlemények, 105. évf. 1-2. sz. (2001). p. 71-83.

Internet:

A Magyar Irodalom Arcképcsarnoka: Dóczy Lajos (1845-1919) Hozzáférés módja: <http://mek.oszk.hu/01100/01149/html/doczi.htm> Letöltés: 2017.05.02.

Kozma Andor: Az irodalom halottai: Dóczy Lajos ravatalánál, † 1919. aug. 30. In: Budapesti szemle (1873-1944), 1919. 47. évf. 179. köt. 511. sz. p. 75-76. Hozzáférés módja: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/BudapestiSzemle_1919_179/?pg=78&layout=s&query=kozma Letöltés: 2017.05.02.

Csatkai Endre: Néhány adat Dóczy Lajos soproni vonatkozásaihoz In: Irodalomtörténet, 35. évf. 1-2. sz. (1946). p. 68-69. Hozzáférés módja:

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/IrodalomTortenet_1946/?pg=70&layout=s&query=d%C3%B3czy

Nemzeti sírkert: Dóczy Lajos németkeresztúri báró (Dux Lajos) Hozzáférés módja: <http://nori.gov.hu/nemzeti-sirkert/budapest/fiumei-uti-temeto/doczy-lajos-nemetkereszturi-baro-dux-lajos/8751>